

Základní informace k bakalářské SZK na Katedře dokumentárního filmu FAMU 2022

Podmínkou přistoupení k SZK je odevzdání bakalářské teoretické práce a bakalářského filmu způsobem stanoveným AMU a FAMU – více viz **Studijní a zkušební řád AMU z 3. 7. 2019**, <https://www.famu.cz/cs/studuji/studijni-oddeleni/statni-zaverecne-zkousky/>, <https://www.famu.cz/cs/studuji/studijni-oddeleni/vskp/> a <https://www.amu.cz/cs/studium/bakalarske-diplomove-a-disertacni-prace-vskp/>

Rozsah bakalářské teoretické práce: minimálně **20 normostran** (36 000 znaků včetně mezer, bez seznamu literatury a případných příloh)

Termín odevzdání 2 svázaných výtisků bakalářské teoretické práce na Studijní oddělení FAMU a vložení textového souboru do KOSu: **1 měsíc před vlastní obhajobou – tj. do 2. 5. 2022 / 8. 8. 2022**

Termín odevzdání bakalářského filmu do Studia FAMU: **1 týden před vlastní projekcí – tj. do 26. 5. 2022 / 5. 9. 2022**

Termíny konání jednotlivých částí bakalářské SZK 2022 – jarní termín:

2. 6. 2022 9:30-12h Projekce FAMU Lažan – projekce bakalářských filmů

2. 6. 2022 13-17h učebna KDT 217 – ústní obhajoba bakalářského filmu a bakalářské teoretické práce a zkoušení z Dějin českého a světového dokumentárního filmu a z Dějin světové kinematografie

Termíny konání jednotlivých částí bakalářské SZK 2022 – podzimní termín:

8. 9. 2022 9:30-12h učebna KDT 217 – zkoušení z Dějin českého a světového dokumentárního filmu a z Dějin světové kinematografie

12. 9. 2022 9:30-14h Projekce FAMU Lažan – projekce bakalářských filmů

12. 9. 2022 15-19h učebna U2 – ústní obhajoba bakalářského filmu a bakalářské teoretické práce

Vlastní průběh bakalářské SZK:

A. Zkouška z Dějin českého a světového dokumentárního filmu

ústní zkouška (s časem na přípravu), vycházející z vylosovaného okruhu – student si vylosuje jeden z klíčových okruhů a vybere si jeden detail (pojedení autora, fenoménu ap.) a reflektuje jej v širším kontextu daného okruhu (okruhy viz níže, vycházejí z předmětu Dějiny dokumentárního filmu na FAMU)

B. Zkouška z Dějin světové kinematografie

ústní zkouška (s časem na přípravu), vycházející z vylosovaného okruhu – student si vylosuje jeden z klíčových okruhů a vybere si jeden detail (pojedení autora, fenoménu ap.) a reflektuje jej v širším kontextu daného okruhu (okruhy viz níže, vycházejí z předmětu Přehled dějin světové kinematografie na FAMU)

C. Projekce a obhajoba bakalářského filmu

D. Obhajoba bakalářské teoretické práce

Okruhy z oblasti Dějin českého a světového dokumentárního filmu (ad bod A):

1. Dva počátky kinematografie (Lumiérové x Meliés), charakteristika a diference. Charakteristika vývoje lumierovské linie z hlediska vztahu k realitě a konstituce dokumentárního filmu (aktuality, senzační skutečné výjevy, Počátky lumierovské linie filmu v Čechách (Jan Kříženecký, Hořické Pašije). Ustavení instituce kinematografie během do roku 1910 – podoba filmového představení. Rozvoj aktuality v 10. letech v Čechách i ve světě (Kinofa, Jalovec, Pathé journal atd.).
2. Robert Flaherty, (dokumentární) film jako dramatická rekonstrukce skutečných situací, narativní postupy u Flahertyho, technologické okolnosti natáčení (testování materiálu, vyvolávání a projekce denních prací protagonistům v průběhu natáčení v místě natáčení).
3. Montážníci – spojení důrazu na snímanou realitu („život zachycený při činu“) a její „umělou“ reinterpretaci v novém skladebném celku. Dziga Vertov, asociální a analytické kořeny filmu, tvůrčí využití technologických možností filmu (triky, splývání aktuálních a archivních materiálů ve prospěch montáže; archivní rekonstrukce událostí – Esfir Šubová). Manifesty kinooků: Kinopravda, kinooko, revolucionářský, experimentální i propagandistický rozměr prvních let sovětského filmu. Francouzská poetická avantgarda se vztahem k „autentické“ realitě (Jean Epstein, Louis Buñuel, René Clair, Man Ray, Jean Painlevé, ranný Alberto Cavalcanti a další). Německý čistý film z hlediska dokumentu (Walter Ruttmann, Laszlo Moholy-Nagy a později zčásti navazující Leni Riefenstahlová). Dokumentární a sociální fáze avantgard (konec 30. let: Jean Vigo, Hans Richter atd.).
4. Rozvoj Aktuality ve službách První republiky, důraz státu na dokumentaci institucionalizovaných společenských událostí a tím rozvoj filmových institucí. Dokumentace vědeckých pokusů jako počátek vzdělávacích žánrů dokumentu (Anglie, Rusko, u nás Úlehla a další). Počátky propagačního filmu v kontextu dokumentárních přístupů (Baťa).
5. Empirická estetika českého (nejen dokumentárního) filmu vycházející z vkladu fotografických a kameramanských profesí v počátcích filmu. Fotografie a film jako nástroj etnografické dokumentace (Karel Plicka). Česká reakce na ruské montážníky a další avantgardy – dva rámce: pokusy o navázání ve směru extatické svobody a dionýských aspektů

avantgard (ranný Alexander Hackenschmied, Otakar Vávra, Čeněk Zahradníček) a zvláštní splynutí edukativního filmu s energií experimentů (ranný Jiří Lehovce).

6. John Grierson a formování anglické dokumentární školy i NFB. Dokumentární film jako instituce objektivního svědectví, zrod terminologického označení a následné vydělení tohoto druhu filmu se všemi jeho důsledky. Zapojení státních institucí do systému financování dokumentární kinematografie. Film jako umění vlastní rozvinuté industrializované společnosti (britská dokumentární škola, analýza nejpoužívanějších znaků v kontextu se znaky reprezentujícími obecně přijímané hodnoty průmyslové společnosti, směřující k osvícenským ideálům pokroku a blahobytu.

7. Dokumentární žánry jako zavedené nástroje produkce reality ve válečném kontextu – propaganda v duchu fašismu (Německo – Triumf vůle), komunismu (Sovětský svaz – Pád Berlína) či demokratických ideálů (USA, GB – Zač jsme bojovali, Příběh létající pevnosti, Noční nálet a další). Porovnání styčných ploch a diferencí na konkrétních příkladech.

8. USA třicátých a čtyřicátých let, Frontier Film, Ministerstvo zemědělství a jeho aktivity – koncept ekologie a osvěty ve filmu, souvislosti fotografické a filmové dokumentární tvorby, zapojení evropských tvůrců.

9. Reflexe války v dokumentárním filmu – stříhové filmy jako reakce na vyhraněný styl propagandy (Život Adolfa Hitlera – Paul Rotha, Noc a mlha, Guernica – Alain Resnais, Varšavské requiem – Jerzy Bossak, Obyčejný fašismus – Michael Romm atd.)

10. Sociologicky inspirované filmové studie městského prostředí a jeho jednotlivých znaků, situací, projevů (Lionel Rogosin – Na Bowery, počátky Free cinema), rozvíjení konceptu sociálních studií různých vrstev a skupin městských aglomerací. Souvislosti s českým dokumentem šedesátých let, Schorm, Špáta.

11. Etnologická a venkovská tematika v dokumentárním filmu, antropologie každodenního života zanikající a mizející tradiční vesnice ustupující vesnici globální po druhé světové válce (Rouquier). Rozvíjení tohoto konceptu až do současnosti. Film a antropologie – Jean Rouch.

12. Joris Ivens – dějiny dokumentárního filmu a jeho hlavních konceptů soustředěné v životě jednoho filmaře: Výtvarný experiment s prostorem a časem (Most), sociální (Španělská země) a politicky angažovaný dokument (Borinage), válečný film (Daleko od Vietnamu), poetický esejistický koncept (Děšť, Setkání Seiny s Paříží).

13. Počátky nových vln v kontaktu s dokumentárním filmem (Alain Resnais, Agnes Vardová, Jean-Luc Godard, Alexander Kluge), u nás Evald Schorm, Karel Vachek, Drahomíra Vihanová ad. Pokračování Lehovcovy line syntézy „tvrdé reality“ a formálně poetických postupů – Václav Hapl.

14. Cinéma direct, cinéma-vérité: technologické a technické aspekty, tvůrčí aspekty, historie, tvůrci, filmy v USA, Francii a Kanadě.

15. Politická propaganda a politicky angažovaný film konce 60. a začátku 70. let. Koncepty boje proti útisku třídnímu či národnostnímu a boje ve jménu ideologií od hospodářské krize do sedmdesátých let (Sovětské Rusko, Leni Riefenstahlová a nacistická propaganda, šedesátá léta na západě – nekritický obdiv ke komunistickým režimům, militantní film v sedmdesátých

letech, Chris Marker, Joris Ivens atd.). Pokus o definování hranic mezi propagandou a angažovaností, morální aspekty tvorby.

16. Proměna paradigmatu a akcentů s nástupem televize. Televizní dokumentární žánry versus filmová line dokumentu – střet na příkladě kontroverzního vstupu Leacock-Penebaker-Mayslesové do americké televize.

Okruhy z oblasti Dějin světové kinematografie (ad bod B)

1. Počátky filmu v Evropě až do první dekády
2. Počátky filmu v USA až do první dekády
3. První světová válka a kinematografie – vlivy, dopady, klíčové jevy
4. Konstitutivní spor o povahu filmu jako umění (zejména Francie, Itálie, Dánsko a Německo první dvě dekády 20. století)
5. Rozvoj Hollywoodu a konstituce žánrů
6. Francouzský film 20. let
7. Německý expresionismus
8. Druhá světová válka a kinematografie – vlivy, dopady, klíčové jevy
9. Neorealismus
10. Americký film v poválečném období
11. Autorství, umělecký film
12. Nové vlny (Francie, Československo, Německo, Velká Británie, ad.)
13. Nový Hollywood
14. Politicko-kritický film

Povinná literatura:

Dokumentární film

NAVRÁTIL, Antonín: Cesty k pravdě či lži. 70 let čs. dokumentárního filmu. Praha 1968.

[Nebo týž: Vývoj čs. dokumentárního filmu. Praha 1968.]

BARSAM Richard Meran, Nonfiction Film: A Critical History. George Allen & Unwin, zejm. 1992 a další vydání

Světová kinematografie

Kristin Thompsonová, David Bordwell, Dějiny filmu. Přehled světové kinematografie. Praha, AMU, 2007.

Plazewski Jerzy, Dějiny filmu, Academia Praha 2009.

James Monaco, Jak číst film: svět filmů, médií a multimédií: umění, technologie, jazyk, dějiny, teorie. Praha, Albatros 2004.

Jan Křipač, Dějiny světového filmu: západoevropská poválečná kinematografie. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

Česká kinematografie

BARTOŠEK, Luboš: Náš film. Kapitoly z dějin (1896-1945). Praha 1985. [Nebo týž: Dějiny československé kinematografie I a II. Praha 1979 a 1982.]

DOLEŽAL, Jiří: Česká kultura za protektorátu. Školství, písemnictví, kinematografie. Praha 1996. [část o kinematografii]

HAVELKA, Jiří: Kronika našeho filmu 1898-1965. Praha 1967.

SZCZEPANIK, Petr: Konzervy se slovy. Počátky zvukového filmu a česká mediální kultura 30. let. Brno: Host 2009.

Doporučené texty k českému filmu:

- BREGANT, Michal: Avantgardní tendence v českém filmu. Filmový sborník historický 3, Praha 1990, s. 137-174.
- CIESLAR, Jiří: Česká kulturní levice a film ve dvacátých letech. Praha 1978.
- HAVELKA, Jiří: 50 let československého filmu (Sbírka statistického a dokumentačního materiálu). Praha 1953.
- HRADSKÁ, Viktoria: Česká avantgarda a film. Praha 1976.
- KLIMEŠ, Ivan: Z počátku scenáristiky v českých zemích. Iluminace 4, 1992, č. 2, s. 57-96.
- KLIMEŠ, Ivan: Po nástupu zvuku (1930-1945). In: Marta Sylvestrová (ed.), Český filmový plakát 20. století. Moravská galerie v Brně - Ex libris, Praha, Brno - Praha 2004, s. 77-85.
- KLIMEŠ, Ivan: Kinematografie v rukou státu (1945-1959). In: Marta Sylvestrová (ed.), Český filmový plakát 20. století. Moravská galerie v Brně - Ex libris, Praha, Brno - Praha 2004, s. 86-94.
- KLIMEŠ, Ivan: Filmaři a komunistická moc v Československu. Iluminace 16, 2004, č. 4, s. 129-137.
- MAREŠ, Petr: Politika a "pohyblivé obrázky". Spor o dovoz amerických filmů do Československa po druhé světové válce. Iluminace 6, 1994, č. 1, s. 77-95.
- MOCNÁ, Dagmar: "Červená knihovna" v českém filmu třicátých let. Iluminace 7, 1995, č. 2, s. 53-98.
- MOCNÁ, Dagmar: Kondelík a "kondelíkovština". Iluminace 10, 1998, č. 4, s. 39-60.
- Ptáček, Luboš (ed.): Panorama českého filmu. Olomouc 2000.
- RAK, Jiří + Ivan Klimeš: Idea národního historického filmu v české meziválečné společnosti. Iluminace 1, 1989, č. 2, s. 23-37.
- RAK, Jiří: Úvahy o národním charakteru českého filmu po roce 1918. Iluminace 1, 1989, č. 1, s. 30-42.

Referenční filmy českého a světového dokumentárního filmu:

- Walter Ruttmann: Berlín, symfonie velkoměsta (1927)
- Joris Ivens: Borinage (1933, spolu s Henry Storckem)
- Jean Vigo: Na slovíčko, Nice (1929)
- Hans Richter: Inlace (1927)
- Robert Siodmak: Lidé v neděli (1929)
- John Grierson: Rybáři (1929)
- Jay Leyda: Ráno v Bronxu (1932)
- Dziga Vertov: Leninská kinopravda (1925), Muž s kinoaparátom (1929), Symfonie Donbasu (1931)
- Esfir Šubová: Pád dynastie Romanovců (1927)
- Viktor Turin: Turksib (1928)
- Robert Flahery: Nanuk - člověk primitivní (1922), Moana (1924), Muž z Aranu (1933), Příběh z Louisiany (1948)
- Merian C. Cooper, Ernest B. Schoedsack: Chang (1927)
- Luis Buñuel: Země bez chleba (1933)
- Joris Ivens: Déšť (1929), Španělská země (1937), Setkání Seiny s Paříží (1957)
- Karel Plicka: Zem spieva (1933)
- Jiří Weiss: Píseň o smutné zemi (1937), Naše země (1938)
- Alexander Hackenschmied: Řeka života a smrti (1939)
- Elmar Klos: Vynášíme Morenu (1937) a další baťovské reklamy
- Jiří Lehovec: Kamenná sláva (1938), Miliony na dlažbách (1939), Věrná hvězda (1940), Rytmus (1941), Ludvík Kuba (1951), Barevný svět Otakara Nejedlého (1954), Příběh staré řeky (1957)
- Alberto Cavalcanti: Uhelová tvář (1936)

Basil Wright, Harry Watt: Noční pošta (1936)
Robert Flaherty: Průmyslová Británie (1932)
Harry Watt: Severní moře (1938)
Pare Lorentz: Pluh, který zoral pláně (1936)
Herbert Kline, Alexander Hackenschmied: Krize (1938)
Joris Ivens: Power and the Land (1940)
Leni Riefenstahlová: Triumf vůle (1935), Olympiáda I+II. (1936)
Jurij Jakovlevič Rajzman: Pád Berlína (1945)
Harry Watt: Noční nálet (1941)
Humphrey Jennings: Hoří (1941)
Frank Capra: Zač jsme bojovali (1942-44)
William Wyler: Příběh létající pevnosti (1944)
Roberto Rosellini: Řím otevřené město (1946)
René Clément: Bitva o koleje (1944)
Roman Karmen: Soud národů (1946)
Jiří Weiss: Věrní zůstaneme (1945)
Michail Romm: Obyčejný fašismus (1962-65)
Rudolf Krejčík: Všední dny velké říše (1963)
Alain Resnais: Guernica (1950), Noc a mlha (1956)
Miro Bernat: Motýli tady nežijí (1958)
Erwin Leiser: Eichmann a Třetí říše (1962)
Marcel Ophüls: Lítost a soucit (1970)
Alain Resnais: Hirošimo, má láska (1959)
George Franju: Krev zvířat (1949)
Georges Rouquier: Farrebique (1946), Biquefarre (1983)
Bert Haanstra: Zrcadla Holandska (1950)
Alexander Hackenschmied: Kongresová knihovna (1945)
Kazimierz Karabasz: Muzikanti (1960)
Jiří Krejčík: Kováci (1946)
Miroslav Hubáček: Jeden, tisíc, milion (1948)
Přemysl Freiman a Jan Kliment: Běda tomu, skrze něhož přichází pohoršení (1950)
Lionel Rogosin: Na Bowery (1954)
Karel Reisz, Tony Richardson: Maminka to nedovolí (1955)
Lindsay Anderson: Každý den kromě Vánoc (1957)
Karel Reisz: Hoši z Lambethu (1958)
Robert Drew, Richard Leacock, D.A. Pennebaker, Albert a David Mayslesové: Primárky (1960)
Joyce Copra, Richard Leacock: Všechno nejlepší ke Dni matek (1963)
Robert Drew, Richard Leacock: Krize (1963)
Peter Wintonick: Cinema Verité, Defining the Moment (1999)
Jean Rouch: Já, černoš (1958), Kronika jednoho léta (1961)
Chris Marker: Pařížský máj (1963)
Francois Reichenbach: Amerika očima Francouze (1960)
Václav Táborský: Zablácené město (1963), Hostinec (1963)
Karel Vachek: Moravská Hellas (1963), Spříznění volbou (1969)
Evald Schorm: Zrcadlení (1964), Žít svůj život (1963)
Jan Špáta: Proč? (1964)
Drahomíra Vihanová: Fuga na černých klávesách (1965), Dva týdny se správnými chlapy (1977), Dukovany vroucí kotel (1987)
Milan Peer: Ticho (1968)
Milan Čermák, Štefán Kamenický, Ctibor Kováč, Ladislav Kudelka: Čierne dni (1968)

Vlado Kubenka, Peter Mihálik, Dušan Trancík: Tryzňa (1969)
Václav Hapl: Člověk neumírá žízni (1970)
František Vlácil: Město v bílém (1972)
Dušan Hanák: Obrazy starého sveta (1972)
Věra Chytilová: Čas je neúprosný (1978)
Petr Slavík: Bez lítosti (1983)
Olga Sommerová: S tebou táto (1981), Zkus to dokázat (1987)

Referenční filmy světové kinematografie:

filmy bratří Lumiérů (Východ z továrny, 1895)
Cesta na Měsíc (Georges Méliés, 1902)
Zrození národa (David Wark Griffith, 1915)
Intolerance (David Wark Griffith, 1916)
Kabinet doktora Caligariho (Robert Wiene, 1920)
Zadními schody (Paul Leni, Leopold Jessner, 1921)
Opus 1 (Walther Ruttmann, 1921)
Vozka smrti (Victor Sjostrom, 1921)
Návrat k rozumu (Man Ray, 1923)
Mechanický balet (Fernand Léger, 1924)
Poslední štace (Friedrich Wilhelm Murnau, 1924)
Mezihra (René Clair, 1924)
Chamtivost (Erich von Stroheim, 1925)
Křižník Potěmkin (Sergej Ejzenštejn, 1925)
Matka (Vsevolod Pudovkin, 1926)
Ménilmontant (Dimitrij Kirsanoff, 1926)
Metropolis (Fritz Lang, 1927)
Slaměný klobouk (René Clair, 1927)
Pád dynastie Romanovců (Esfir Šubová, 1927)
Frigo na mašině (Buster Keaton, 1927)
Vormittagsspuk (Hans Richter, 1928)
Člověk s kinoaparátém (Dziga Vertov, 1929)
Myšlenka (Berthold Bartosch, 1932)
Čapajev (Vasilijejovové, 1934)
Kompozice v modré (Oskar Fischinger, 1935)
Trade Tattoo (Len Lye, 1937)
Hôtel du Nord (Marcel Carné, 1938)
Jih proti severu (Victor Fleming, 1939)
Přepadení (John Ford, 1939)
Žid Süss (Veit Harlan, 1940)
Občan Kane (Orson Welles, 1941)
Meshes of the Afternoon (Maya Deren, A. Hammid, 1943)
Pojistka smrti (Billy Wilder, 1944)
Paisa (Roberto Rossellini, 1946)
Hluboký spánek (Howard Hawks, 1946)
Fireworks (Kenneth Anger, 1947)
Zloději kol (Vittorio de Sica, 1948)
Orfeus (Jean Cocteau, 1949)
Rašómon (Akira Kurosawa, 1950)
Sunset boulevard (Billy Wilder, 1950)
Zpívání v dešti (Stanley Donen, 1952)

V pravé poledne (Fred Zinnemann, 1952)
Léto s Monikou (Ingmar Bergman, 1953)
Slovo (C.T. Dreyer, 1955)
Rebel bez příčiny (Nicholas Ray, 1955)
Recreation (Robert Breer, 1957)
Dotek zla (Orson Welles, 1958)
Můj strýček (Jacques Tati, 1959)
Science Friction (Stan Vanderbeek, 1959)
Pull My Daisy (Robert Frank, 1959)
Kapka medu (Tony Richardson, 1961)
Dog Star Man (Stan Brakhage, 1961-64)
Zatmění (Michelangelo Antonioni, 1962)
Válečné hry (Mai Zetterling, 1962)
Report (Bruce Conner, 1963-67)
Lapis (James Whitney, 1963-66)
Duo Concertantes (Larry Jordan, 1964-66)
Bůh a ďábel v zemi slunce (Glauber Rocha, 1964)
Je mi dvacet let (Marlen Chucijev, 1964)
Bláznivý Petříček (J-L. Godard, 1965)
Stíny zapomenutých předků (Sergej Paradžanov, 1965)
Mlčení (Ingmar Bergman, 1965)
Persona (Ingmar Bergman, 1966)
Rozloučení se včerejškem (Alexander Kluge, 1966)
A co dále Baltazare (Robert Bresson, 1966)
Elvira Madiganová (Bo Widerberg 1967)
T,O,U,C,H,I,N,G (Paul Sharits, 1968)
Bezstarostná jízda (Dennis Hopper, 1969)
Emigranti (Jan Troell, 1970)
Člověk z mramoru (Andrzej Wajda, 1976)
Bez střechy a bez zákona (Agnes Varda, 1985)
Bez slunce (Chris Marker, 1983)
Police Story (Jackie Chan, 1985)
He Stands In a Desert Counting the Seconds of His Life (Jonas Mekas, 1985)
Epidemie (Lars von Trier, 1987)
Mrtvý muž (Jim Jarmusch, 1995)